

Συμπόσιο, η Εκπαίδευση στις Φυλακές INTER διάλογοι. Do ut des

«Στρογγυλή Τράπεζα: Όταν μιλάνε οι θεσμικοί φορείς»

γράφει η Αικατερίνη Δήμα, Υπ. Διδάκτωρ Τ.Θ.Σ.

*Η Ε΄ διαδικτυακή συνάντηση «Στρογγυλή Τράπεζα-Θεσμικοί Φορείς»
πραγματοποιήθηκε στις 4 Απριλίου 2022, στις 18.00΄*

Τη Δευτέρα 4 Απριλίου 2022 διαμορφώθηκε μια ξεχωριστή διαδικτυακή συνάντηση που οργάνωσε το Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών «Δραματική Τέχνη και Παραστατικές Τέχνες στην Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» με συντονίστρια την Ομότιμη Καθηγήτρια, κυρία Άλκηστis Κοντογιάννη. Στα πλαίσια των διαδικτυακών συναντήσεων του Συμποσίου, η Εκπαίδευση στις Φυλακές. Do ut des, που έχουν ξεκινήσει από τον Νοέμβριο, κρίθηκε σημαντικό να διοργανωθεί η Στρογγυλή Τράπεζα, την οποία πλαισίωσαν προσωπικότητες που κατέχουν θεσμικό ρόλο.

Την ομάδα των καλεσμένων παρουσίασε και συντόνισε ο Κοσμήτορας Καθηγητής Πανεπιστημίου της Νομικής Σχολής Αθηνών και 1ος δικαστής για τα ανθρώπινα δικαιώματα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ο κύριος **Αλέξανδρος Λίνος Σισιλιάνος**, τον οποίο το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου ευχαριστεί θερμά, όπως και όλους τους συμμετέχοντες.

Οι INTER διάλογοι για την εκπαίδευση στη φυλακή ξεκίνησαν με τον χαιρετισμό του Πρύτανη Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, κύριο **Αθανάσιο Κατσή**. Ο κύριος Κατσής τόνισε ότι το συγκεκριμένο μεταπτυχιακό έχει μια σημαντική κοινωνική παρουσία σε θέματα που αφορούν τη διάδραση με την κοινωνία και τη βελτίωση ως προς την εκπαίδευση των εγκλείστων στις φυλακές Ναυπλίου και Τίρυνθας. Στη συνέχεια χαιρετισμό απέδωσε η Πρόεδρος του Τμήματος

Θεατρικών Σπουδών, η κυρία **Αγγελική Σπυροπούλου**, η οποία με τη σειρά της επισήμανε τις πρωτότυπες δράσεις του συγκεκριμένου μεταπτυχιακού, τη συναίσθηση του επιμορφωτικού του ρόλου και τη συνέπεια να αποδεικνύει έμπρακτα και ενεργά τη σημασία της τέχνης για την κοινωνία.

Ακολούθως, τον λόγο είχε ο Δήμαρχος της πόλης του Ναυπλίου, ο κύριος **Δημήτρης Κωστούρος**. Ο κύριος Κωστούρος τόνισε ότι είναι τιμή για την πόλη όλη αυτή η προσπάθεια που γίνεται από το Τμήμα και την κυρία Κοντογιάννη στα Καταστήματα Κράτησης του Νομού. Ο Δήμος χαιρετίζει τέτοιες αξιέπαινες προσπάθειες και θα στέκεται πάντα αρωγός.

Μετά τους χαιρετισμούς, ο κύριος Αλέξανδρος Λίνος Σισιλιάνος ανέλαβε τη διεξαγωγή της ενδιαφέρουσας συζήτησης που θα ακολουθούσε επισημαίνοντας στην εισαγωγική του εισήγηση, τον ζωτικό ρόλο της εκπαίδευσης στα 34 Σωφρονιστικά Ιδρύματα της χώρας μας και υπενθυμίζοντας ότι εκπαίδευση σε ένα Κατάστημα Κράτησης με υπερπληθυσμό είναι δυστυχώς δύσκολο να επιτευχθεί. Με αφορμή αυτό, μας πληροφόρησε το θλιβερό νούμερο των περίπου 400 υποθέσεων που εκκρεμούν στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για τις συνθήκες κράτησης στις ελληνικές φυλακές και πως είναι επόμενο, το ζήτημα της σημερινής συνάντησης, να είναι ένα θέμα που αφορά όλη την ελληνική κοινωνία.

Μετέπειτα, ο λόγος δόθηκε στον Βουλευτή Επικρατείας του ΚΙΝΑΛ, νομικό, τον κύριο **Γιώργο Καμίνη**. Η ομιλία του κύριου Καμίνη περιστράφηκε γύρω από το γεγονός ότι η εκπαίδευση είναι η βασική πηγή της επανένταξης των κρατουμένων στην κοινωνία και συνυπάρχει με την απεξάρτηση, τον πολιτισμό και τον αθλητισμό σε αξιοπρεπείς συνθήκες μέσα στη φυλακή. Η επανένταξη πρέπει να ξεκινά μέσα από τη φυλακή, ειδάλλως είναι χαμένο στοίχημα, όπως τόνισε. Στη συνέχεια της εισήγησής του, ο κύριος Καμίνης επικεντρώθηκε στα σοβαρά προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα σωφρονιστικά ιδρύματα της χώρας και τις ευθύνες που μπορεί να φέρουν οι χειρισμοί της κυβέρνησης. Επισημάνθηκε, ότι τα προβλήματα εντάθηκαν την περίοδο της πανδημίας, όταν διακόπηκαν όλα τα εκπαιδευτικά προγράμματα και οι φυλακές ουσιαστικά εγκαταλείφθηκαν από την πολιτεία. Αναρωτήθηκε, ωστόσο, αν έκτοτε έχει υπάρξει κάποια μέριμνα για τηλεκπαίδευση στις φυλακές, σε περίπτωση που υπάρξει μια ανάλογη κατάσταση. Εκτός από την ευθύνη που φέρει το Υπουργείο Παιδείας, όπως μας πληροφόρησε, τίθενται πλέον και ζητήματα ασφαλείας που απασχολούν το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη. Από το 2015, όπως αναφέρθηκε, η πολιτεία ή δεν θέλει να δίνει εκπαιδευτικές άδειες

στους κρατούμενους ή δεν θέλει την εφαρμογή θεσμών όπως η ηλεκτρονική επιτήρηση και συνεπώς, κινδυνεύει να τιναχτεί στον αέρα όλο το οικοδόμημα των εναλλακτικών μέτρων και της ανώτατης εκπαίδευσης με αποτέλεσμα να δυναμιτίζεται κάθε προσπάθεια κοινωνικής επανένταξης. Όσον αφορά τα εναλλακτικά μέτρα ποινής, όπως είναι η ηλεκτρονική επιτήρηση, όπως είναι η κοινωνική υπηρεσία που ουσιαστικά έχει τεθεί σε αργία, όπως είναι η έκτιση ποινής στις Αγροτικές Φυλακές, η τωρινή κυβέρνηση δείχνει να τα έχει εγκαταλείψει. Αναφορά, επίσης, έγινε και για τις Αγροτικές Φυλακές όπου δεν υπάρχουν σχολεία, άρα δεν υπάρχει και ουσιαστική μέριμνα για αυτούς που σπουδάζουν. Κλείνοντας την εισήγησή του ο κύριος Καμίνης είπε ότι όλα αυτά συνεκτιμώνται και καταδεικνύουν ότι η κυβέρνηση δεν έχει κάποιο σχέδιο επανένταξης των κρατουμένων στην κοινωνία. Πρότασή του είναι ότι πρέπει να γίνουν συντονισμένες ενέργειες πρώτα από όλα για τη διασφάλιση αξιοπρεπών συνθηκών διαβίωσης αλλά και εκτίμηση των παραμέτρων που συνθέτουν τον στόχο μιας ομαλής επανένταξης κατά τα ευρωπαϊκά πρότυπα.

Συμπληρωματικά, ο κύριος Σισιλιάνος, πρόσθεσε ότι η ανισομέρεια του πληθυσμού, των κρατουμένων στις φυλακές είναι ένα από τα βασικά ζητήματα που επιφέρει προβλήματα στην εκπαίδευση στις φυλακές.

Στη συνέχεια, τον λόγο έδωσε στον Βουλευτή Αιτωλοακαρνανίας με τη ΝΔ, νομικό, κύριο **Κωνσταντίνο Καραγκούνη**. Ο κύριος Καραγκούνης θέλησε να μεταφέρει με τη θεσμική του ιδιότητα, ως Πρόεδρος της Ειδικής μόνιμης επιτροπής σωφρονιστικού συστήματος και λοιπών δομών εγκλεισμού κρατουμένων, το γεγονός ότι το θέμα της εκπαίδευσης στη φυλακή έχει απασχολήσει και απασχολεί πολλές φορές την επιτροπή. Όπως τόνισε, πέρα από κομματικές αντιπαραθέσεις, το θέμα της εκπαίδευσης στις φυλακές είναι άκρως σημαντικό και θα πρέπει να εξετάσουμε την κάθε πτυχή του. Η εκπαίδευση, όπως ανέφερε, θα πρέπει να συνδέεται με τη μη υποτροπή, την κάλυψη του «νεκρού» χρόνου της φυλακής αλλά κυρίως θα πρέπει να προετοιμάζει τον έγκλειστο για την επόμενη μέρα. Αυτοί οι στόχοι θα επιτευχθούν μόνο με την επανασύνδεση των κρατουμένων με την εκπαίδευση, την απόκτηση βασικών δεξιοτήτων και τη βελτίωση των προοπτικών απασχόλησης. Το πνεύμα της πολιτικής που προωθείται από το συμβούλιο της Ευρώπης όπως λέχθηκε, στηρίζεται στην ιδέα ότι η εκπαίδευση των κρατουμένων στοχεύει όχι στην παθητική απορρόφηση γνώσεων και δεξιοτήτων, αλλά στη συμμετοχή και απόκτηση εμπειριών. Οι δομές, ουσιαστικά, θα πρέπει να είναι μια βάση για εξερεύνηση τόσο της προσωπικής ταυτότητας του έγκλειστου όσο και της συλλογικής ταυτότητας.

Το πρόβλημα στα Καταστήματα Κράτησης εστιάζεται στο ότι εκλείπει μια δομική προσέγγιση της αντεγκληματικής πολιτικής από την πρώτη στιγμή που κάποιος μπαίνει στη φυλακή. Η φυλακή δεν θα πρέπει να στερεί για κανέναν λόγο από τον κρατούμενο το δικαίωμα στην εκπαίδευση. Ο κύριος Καραγκούνης τόνισε ότι, το δικαίωμα των κρατουμένων στην εκπαίδευση κατοχυρώνεται και προστατεύεται από διεθνή κανονιστικά κείμενα όπως το The Nelson Mandela Rules που αποτελεί έμπνευση για τις διάφορες διεθνείς νομοθεσίες και καθιστά υποχρεωτική την εκπαίδευση ειδικά των αναλφάβητων και των νεαρών κρατουμένων.

Ως Υφυπουργός Δικαιοσύνης το 2013, ο κύριος Καραγκούνης, εισήγαγε το ηλεκτρονικό «βραχιολάκι», όπως μας ανέφερε, αλλά δυστυχώς τα επόμενα χρόνια δεν έγιναν πολλές προσπάθειες να στηριχθεί αυτός ο θεσμός. Μας πληροφόρησε, επίσης, ότι έρχονται νομοθετικές πρωτοβουλίες, από την κυβέρνηση, καλύτερης λειτουργίας και χρησιμοποίησης της ηλεκτρονικής επιτήρησης, όπως και ότι προβλέπεται αλλαγή των κανόνων που αφορούν τις Αγροτικές Φυλακές έτσι ώστε να υπάρχουν περισσότεροι κρατούμενοι σε αυτές.

Σύμφωνα με τον κύριο Καραγκούνη, εκπαιδευτικές δομές υπάρχουν στα 20 από τα 34 Καταστήματα Κράτησης της χώρας. Τυπική Εκπαίδευση, Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση παρέχεται σε 9 από αυτά και Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας καταγράφονται σε 13 Καταστήματα Κράτησης και Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης λειτουργούν σε 3 Καταστήματα της Επικράτειας. Επίσης, 63 φοιτητές είναι στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση εκ των οποίων 30 φοιτούν στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Πρόσθεσε, ακόμη, ότι η τηλεεκπαίδευση λειτούργησε κανονικά, κατά τη διάρκεια της πανδημίας,. Επιπλέον, υλοποιούνται προγράμματα πολιτισμού, τέχνης, θεάτρου, μουσικής, άθλησης, επιμόρφωσης και κατάρτισης και ότι γίνεται μια πολύ σημαντική προσπάθεια στην εκπαίδευση των σωφρονιστικών υπαλλήλων. Συνέχισε λέγοντας ότι πραγματοποιούνται πολιτιστικές εκδηλώσεις στα Καταστήματα Κράτησης σε συνεργασία με το Εθνικό Θέατρο και άλλα θέατρα, προγράμματα του ΟΑΕΔ και αθλητικοί αγώνες.

Τέλος, ένα ζήτημα που θα πρέπει να εξεταστεί είναι οι καλές πρακτικές που εφαρμόζονται στο εξωτερικό, ώστε να παρθούν πρωτοβουλίες και στη χώρα μας. Κλείνοντας, ανέφερε ότι το δικαίωμα των κρατουμένων στην εκπαίδευση είναι σημαντικό και η πολιτική που θα πρέπει να ακολουθηθεί θα πρέπει να είναι συγκροτημένη, με μακροπρόθεσμους στόχους.

Επόμενος ομιλητής ήταν ο Βουλευτής Καρδίτσας εκ μέρους του ΣΥΡΙΖΑ, νομικός, ο κύριος **Σπύρος Λάππας**. Ο κύριος Λάππας ξεκίνησε την τοποθέτησή του λέγοντας ότι το σύστημα της σωφρονιστικής πολιτικής, διαχρονικά στην Ελλάδα, αποτελεί ένα αγκάθι του σύγχρονου ελληνικού κράτους. Ο λόγος, σύμφωνα με τον ίδιο, είναι ότι το κράτος παραμένει εγκλωβισμένο σε μια «ποινική» και «σωφρονιστική» λογική που δεν του επιτρέπει να ανοίξει την πόρτα των φυλακών στην κοινωνία. Ακολούθως, αναφέρθηκε διεξοδικά σε συγκεκριμένες λογικές, οι οποίες δεν έχουν σήμερα ισχύ αλλά θα μπορούσαν να αλλάξουν τη σωφρονιστική μας αντίληψη.

Αρχικά, σύμφωνα πάντα με τα λεγόμενα του κύριου Λάππα, το 2019 χωρίς καμία διαβούλευση μεταφέρθηκε η σωφρονιστική πολιτική από το φυσικό της περιβάλλον, το Υπουργείο Δικαιοσύνης, που είναι σε όλη την Ευρώπη, στο Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη. Δεύτερο ζήτημα, οι Αγροτικές Φυλακές, σήμερα, έχουν κάλυψη 22%, το χαμηλότερο ποσοστό στην Ευρώπη. Μείζον θέμα, επιπλέον, οι άδειες των κρατουμένων που είναι εφιαλτήριο επανακοινωνικοποίησης. Συγκεκριμένα, τα όρια που έθεσε ο Νόμος 4760/2020 αναίρεσαν στην πράξη όλα τα θεσμικά εργαλεία που προετοιμάζουν τον κρατούμενο για την επανένταξή του στην κοινωνία.

Αναλυτικά, όσον αφορά τον θεσμό των Αγροτικών φυλακών, ο κύριος Λάππας τόνισε ότι ξεκινά επί Ελευθέριου Βενιζέλου, 1911, και δυστυχώς, σήμερα, το 2022, δεν έχουν κρατούμενους και δεν προβλέπεται κανένα σχολείο βάσει νόμου. Στη συνέχεια, μας πληροφόρησε ότι, τον Ιούνιο του 2019 διακόπηκε η παροχή κοινωφελούς εργασίας, η οποία, θα απελευθέρωνε το μεγάλο βάρος από τα Σωφρονιστικά Καταστήματα και θα έδινε τη δυνατότητα στα ποινικά δικαστήρια να την όριζαν ως κύρια ποινή, εξυπηρετώντας και το Σωφρονιστικό Κατάστημα και τις υπηρεσίες όπου θα δούλευε ο κρατούμενος.

Συμπληρωματικά, άλλη μια παθογένεια του σωφρονιστικού συστήματος, που αναφέρθηκε, είναι οι παραβατικές συμπεριφορές με μεσαίο ή μικρό εγκληματολογικό αποτύπωμα να χαρακτηρίζονται από τον ποινικό κώδικα κακουργήματα. Το κράτος με αυτόν τον τρόπο επεμβαίνει στους ποινικούς κώδικες υιοθετώντας αδικήματα κακουργηματικού τύπου σύμφωνα με την επικαιρότητα. Έτσι δικαιολογείται το γεγονός ότι η χώρα μας συγκαταλέγεται στις χώρες με τα περισσότερα κακουργήματα. Ο κύριος Λάππας σημείωσε ότι η αυστηρότητα των νόμων ουδέποτε λειτούργησε για να περιορίσει την εγκληματικότητα. Σύμφωνα με στατιστικά, το 55% των κρατουμένων εκτίουν ποινή 5-20 ετών και το 80% αυτού του ποσοστού, άνω των 10 ετών. Κλείνοντας,

ο κύριος Λάμπας τόνισε ότι θα πρέπει να παρθούν αποφάσεις και ως σύστημα και ως χώρα.

Ο κύριος Σισιλιάνος στη συνέχεια και με αφορμή τα λεγόμενα του κύριου Λάμπρα, σημείωσε τη σπουδαιότητα να δημιουργηθεί το ειδικό ένδικο βοήθημα, το οποίο δίνει τη δυνατότητα στον κρατούμενο να προσφύγει και να εκφράσει τα παράπονά του.

Τον λόγο στη συνέχεια πήρε ο Βουλευτής Αχαΐας με τη ΝΔ και εγκληματολόγος, κύριος **Άγγελος Τσιγκρής**, ο οποίος ξεκίνησε την εισήγησή του με ένα κομβικό ερώτημα. Το ερώτημα που έθεσε προς απάντηση ήταν το εξής: Τι φυλακές θέλουμε; Για να απαντηθεί αυτό το ερώτημα, συνέχισε, θα πρέπει να εξεταστεί ο πληθυσμός των κρατουμένων, το είδος των αδικημάτων για τα οποία βρίσκονται εκεί και τον χρόνο που θα παραμείνουν στη φυλακή. Έχοντας σκοπό η πολιτεία την επανακοινωνικοποίηση των κρατουμένων, δεν θα πρέπει να παραβλέψει δύο γεγονότα που δεν τιμούν τη χώρα μας. Πρώτον, τις καταδίκες της Ελλάδας για την έλλειψη του ένδικου βοηθήματος και το ότι κατατάσσεται, τον τελευταίο μισό αιώνα, στην 3η θέση των 48 κρατών του Συμβουλίου της Ευρώπης και είναι στην 4η θέση των χωρών σε καταδίκες που αφορούν την απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση που ασκείται σε συνθήκες κράτησης. Επομένως, σύμφωνα με τα λεγόμενά του, η απάντηση στο αρχικό ερώτημα είναι να μετατραπούν οι φυλακές από κέντρα τιμωρίας και γνώση συννοχών για επόμενες εγκληματικές ενέργειες, σε σχολεία δεύτερης ευκαιρίας στη ζωή και στην ελπίδα. Να γίνει ο χώρος της φυλακής ένας χώρος όπου κάποιος θα μπορεί να μάθει μια δεξιότητα και θα μπορεί να τη χρησιμοποιήσει όταν αποφυλακιστεί.

Στη συνέχεια, ο κύριος Τσιγκρής τόνισε ότι πέρα από την εκπαίδευση των κρατουμένων θα πρέπει να εστιάσουμε και στους σωφρονιστικούς υπαλλήλους οι οποίοι θα πρέπει να επιμορφωθούν, να δημιουργηθεί με λίγα λόγια μια σωφρονιστική ακαδημία, η οποία θα προετοιμάζει το προσωπικό πριν προσληφθεί. Κλείνοντας την ομιλία του ο κύριος Τσιγκρής επισήμανε ότι η πολιτεία θα πρέπει να εστιάσει σε κάποια ζητήματα που θα πρέπει να αντιμετωπίσει, όπως την απειθαρχία, τον υπερπληθυσμό, την υποστελέχωση του προσωπικού, την εκπαίδευση του προσωπικού και τέλος την παροχή υγειονομικής περίθαλψης των ασθενών κρατουμένων.

Ο κύριος Σισιλιάνος εύστοχα σχολίασε το γεγονός ότι όλοι συμφωνούν για το ποια είναι τα καίρια ζητήματα που αφορούν τις φυλακές εντούτοις οι προτάσεις τους παρουσιάζουν μια δυσκολία στο να μετουσιωθούν σε αποφάσεις.

Στη συνέχεια και αφού ολοκλήρωσαν τις εισηγήσεις τους οι εκπρόσωποι του Κοινοβουλίου, ο λόγος δόθηκε στις ανεξάρτητες αρχές και συγκεκριμένα στον Συνήγορο του Πολίτη που εκπροσωπείται από τον νομικό, κύριο **Ανδρέα Ποττάκη**. Η εισήγηση του κύριου Ποττάκη επικεντρώθηκε στα ζητήματα της φυλακής αναλύοντάς τα από την οπτική του Συνηγόρου του Πολίτη. Η ανεξάρτητη αυτή αρχή ασχολείται με τα ζητήματα των φυλακών και των συνθηκών κράτησης πολύ δε περισσότερο από το 2014 όπου του ανατέθηκε ειδική αρμοδιότητα των συνθηκών κράτησης με αναφορά απευθείας στην αρμόδια επιτροπή του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών όσο και στην αντίστοιχη επιτροπή του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη των βασανιστηρίων. Με την ιδιότητα του Συνηγόρου του Πολίτη γίνονται απροειδοποίητες επισκέψεις στα Καταστήματα Κράτησης και συντάσσονται ετήσιες εκθέσεις. Η εικόνα που έχει ο κύριος Ποττάκης για την περίοδο της πανδημίας είναι εντελώς διαφορετική από αυτή που αναφέρθηκε από τον Πρόεδρο της Σωφρονιστικής Επιτροπής μιας και τα προγράμματα εκπαίδευσης, εκτός ελαχίστων περιπτώσεων, ειδικά τον πρώτο χρόνο της πανδημίας, δεν λειτούργησαν.

Ο κύριος Ποττάκης πρόσθεσε ότι υπάρχει η διαπίστωση ότι δεν υφίσταται μια ενιαία εικόνα σε ότι αφορά την ποιότητα και το επίπεδο παροχής εκπαίδευσης συνολικά στα 34 Καταστήματα Κράτησης της χώρας. Αυτό συμβαίνει για αρκετούς λόγους. Ο κυριότερος λόγος είναι ο υπερπληθυσμός των φυλακών. Επιπλέον, η ανισομέρεια του πληθυσμού των κρατουμένων. Η πρόσφατη νομοθετική τροποποίηση επέφερε δυσμενέστερα κριτήρια για τη μεταγωγή των κρατουμένων στις Αγροτικές Φυλακές και ενίσχυσε την ανισομέρεια του πληθυσμού. Είναι προτέρημα των Αγροτικών Φυλακών το γεγονός ότι οι κρατούμενοι πολύ πιο εύκολα μπορούν να παρακολουθήσουν μαθήματα εκτός φυλακής.

Ένας δεύτερος λόγος είναι ότι δεν έχουν τη δυνατότητα όλα τα Καταστήματα Κράτησης να έχουν Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας, διότι η σύνθεση των κρατουμένων είναι διαφορετική. Επιπλέον, για κάθε Κατάστημα Κράτησης θα πρέπει να βγει ξεχωριστή Υπουργική Απόφαση και για πολλά από αυτά δεν έχουν ανακοινωθεί Υπουργικές Αποφάσεις κατά τον νόμο. Ένας τρίτος λόγος είναι ότι δεν έχουν όλα τα Καταστήματα τις υποδομές για να δημιουργηθεί ένα σχολείο. Η συντριπτική πλειοψηφία των φυλακών στερείται σχετικών αδειών δόμησης με αποτέλεσμα να μην μπορούν να δημιουργηθούν σχολεία.

Ένας επιπλέον λόγος είναι ότι στις ελληνικές φυλακές ο αριθμός των κρατουμένων υπερβαίνει τη χωρητικότητα, με χαρακτηριστικό οι περισσότεροι

εξ αυτών να είναι αλλοδαποί. Το γεγονός αυτό, σύμφωνα με τον κύριο Ποττάκη, επιφέρει ιδιαίτερες προκλήσεις στο θέμα της εκπαίδευσης. Επιπρόσθετα, η κατάσταση των φυλακών δεν είναι ενιαία, επιπλέον υπάρχει υποστελέχωση των σχολείων. Συγκεκριμένα, στο μοναδικό Κατάστημα Κράτησης ανηλίκων στη χώρα μας, είναι θλιβερό να υπάρχει στο Δημοτικό ένας εκπαιδευτικός και στο Γυμνάσιο τρεις εκπαιδευτικοί. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να μη διεξάγονται κρίσιμα μαθήματα της ύλης. Τέλος, υπάρχουν φυλακές όπου είναι σε καλό εκπαιδευτικό επίπεδο συγκριτικά με τον μέσο όρο και υπάρχουν φυλακές όπου δεν υπάρχει καμία πρόσβαση σε εκπαιδευτικό εργαλείο ή εκπαιδευτική δραστηριότητα. Κλείνοντας ο κύριος Ποττάκης την εισήγησή του, μας ενημέρωσε ότι υπάρχει μια σημαντική τροποποίηση στη διατύπωση του Νόμου 4763/2020 όπου αναφέρει ότι «μπορεί να γίνουν σχολεία» αντί «ιδρύονται σχολεία» στις φυλακές όπως ανέφερε ο νόμος του 2018 και αυτό θα πρέπει να μας προβληματίσει.

Στη συνέχεια τον λόγο πήρε η Πρόεδρος της ΝΠΙΔ Επανόδου, Καθηγήτρια Νομικής στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, η κυρία **Χριστίνα Ζαραφωνίτου**, η οποία τόνισε με τη σειρά της, τη σημαντικότητα της εκπαίδευσης στις φυλακές. Η κυρία Ζαραφωνίτου παρέθεσε τίτλους διεθνών κειμένων μη δεσμευτικού χαρακτήρα που περιλαμβάνουν κατευθυντήριες γραμμές για μια σωστή εκπαίδευση σε ένα σωφρονιστικό περιβάλλον με έμφαση στους ανηλίκους και στους νέους. Ιδιαίτέρως, καθιστούν ξεκάθαρο ότι κάθε φυλακή θα πρέπει να παρέχει εκπαίδευση στους κρατούμενους μέσω όλων των δομών της εκπαίδευσης και αν είναι εφικτό η εκπαίδευση να γίνεται στο «φυσικό της περιβάλλον», εκτός φυλακής και όχι μέσα σε αυτόν τον χώρο. Όταν όμως δεν υπάρχει αυτή η δυνατότητα τότε θα πρέπει να πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις που να την καθιστούν εφικτή και προσβάσιμη στους κρατούμενους. Η κυρία Ζαραφωνίτου αναφέρθηκε διεξοδικά στους τελευταίους νόμους που αφορούν την ύπαρξη όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης στη φυλακή και ότι τα απολυτήρια είναι ισότιμα με τα υπόλοιπα απολυτήρια. Στη συνέχεια, παρουσιάστηκαν πορίσματα της διεθνούς ερευνητικής εμπειρίας για τη χρησιμότητα της εκπαίδευσης στην κοινωνική επανένταξη με ενδιαφέροντα αποτελέσματα όπως ότι η υποτροπή μειώνεται όταν αυξάνεται το επίπεδο σπουδών των κρατούμενων.

Μετάπειτα, έγινε αναφορά στο Κατάστημα Κράτησης Αυλώνα, όπου εκεί υλοποιούνται ενδιαφέρουσες δράσεις με κίνητρα, όπως το γεγονός ότι γίνεται επιβράβευση των καλύτερων μαθητών. Επίσης, έγινε αναφορά στις κοινές δραστηριότητες φοιτητών και κρατούμενων από το 2010, στα πλαίσια του ΠΜΣ

Εγκληματολογίας του Παντείου με το συγκεκριμένο Κατάστημα, στο οποίο διευθύντρια είναι η κυρία Ζαραφωνίτου. Στη συνέχεια, ακούστηκαν λόγια που ειπώθηκαν από τους φυλακισμένους, αναλύθηκε ο ρόλος της Επανόδου ως τον κύριο φορέα επανένταξης και παρουσιάστηκαν οι δράσεις που έχουν υλοποιηθεί όλα αυτά τα χρόνια. Κλείνοντας, η κυρία Ζαραφωνίτου τόνισε ότι κανένας δεν αμφισβητεί τη σπουδαιότητα της εκπαίδευσης στη φυλακή, το ερώτημα όμως που τίθεται είναι αν γίνεται συντονισμένα από μια επιστημονική και ορθολογική αντεγκληματική πολιτική που να έχει συγκεκριμένη στόχευση. Η απάντηση στο ερώτημα είναι ότι δυστυχώς δεν συμβαίνει αυτό. Πρόταση της Προέδρου της ΝΠΙΔ Επανόδου είναι η σύσταση ενός νέου θεσμού των επιμελητών κοινωνικής επανένταξης, οι οποίοι θα μπορούν να συνδράμουν με τους φυλακισμένους σε συνεργασία με τους επιμελητές κοινωνικής αρωγής με στόχο πάντα την κοινωνική επανένταξη σε δύο άξονες, την αποτελεσματικότητα και τον σεβασμό.

Ακολούθησαν οι δευτερολογίες των εισηγητών.

Πρώτος τοποθετήθηκε ο κύριος **Καραγκούνης**, ο οποίος, έκανε τις εξής παρατηρήσεις μετά και τις εισηγήσεις όλων των προσκεκλημένων. Το 60% των αποφυλακισθέντων επανέρχεται στη φυλακή με βαρύτερα εγκλήματα από ότι είχαν διαπράξει αρχικά. Επίσης, αναφέρθηκε στο μεγάλο ποσοστό των αλλοδαπών κρατουμένων όπου πρέπει να υπάρξει μέριμνα ώστε να στηριχθούν με μαθήματα γλωσσομάθειας. Μια άλλη παράμετρος είναι ότι τα τελευταία χρόνια γίνονται όλο και πιο σκληρά εγκλήματα και η κοινωνία επιζητά ηρεμία και ασφάλεια. Άρα, πρέπει να γίνει ένας διαχωρισμός των κρατουμένων με ήπια εγκλήματα και κρατούμενους με βαριά εγκλήματα, διότι το πολύ σκληρό έγκλημα θέλει άλλον τρόπο αντιμετώπισης.

Επιπλέον, όταν ξεκαθαριστεί ότι στο Σωφρονιστικό μας σύστημα υπάρχουν νέες υποδομές, νέα Καταστήματα Κράτησης, εξιδεικευμένο προσωπικό, διαχωρισμός της βαρύτητας του εγκλήματος και πόροι, η εκπαίδευση θα είναι η πρώτη προτεραιότητα για την Κυβέρνηση. Στα άμεσα σχέδια της Κυβέρνησης όπως μας αποκάλυψε ο κύριος Καραγκούνης είναι η δημιουργία Καταστημάτων Βιομηχανικών Φυλακών. Κλείνοντας, τονίστηκε ο ξεκάθαρος δημόσιος χαρακτήρας των φυλακών και ότι προτεραιότητα δίνεται στην επανένταξη των κρατουμένων.

Στη συνέχεια τον λόγο πήρε ο κύριος **Λάππας**, ο οποίος ξεκαθάρισε ότι στην Ελλάδα δεν υπάρχει σκληρό έγκλημα, όπως ανέφερε ο εκπρόσωπος της Κυβέρνησης, και αποδεικνύεται από διεθνείς εκθέσεις. Συμπλήρωσε, επίσης,

ότι οι παθογένειες του Σωφρονιστικού συστήματος είναι πολλές. Η δευτερολογία του κύριου Λάππα περιστράφηκε στις αρνητικές τοποθετήσεις παλαιότερων Υπουργών και τωρινών της Κυβέρνησης, οι οποίες, όπως μας ανέφερε, δημιουργούν την αίσθηση ότι τίποτα δεν προβλέπεται να αλλάξει στο σωφρονιστικό μας σύστημα και ότι όσο υπάρχουν λογικές σκληρού εγκλήματος και βαριών ποινών σε μεσαίου τύπου εγκλήματα, τα Αγροτικά Καταστήματα Κράτησης θα υπονομεύονται.

Έπειτα, τον λόγο πήρε ο κύριος **Ποττάκης**, ο οποίος κλήθηκε να τοποθετηθεί γύρω από τον μειωμένο πληθυσμό των Αγροτικών Φυλακών. Ο κύριος Ποττάκης αναμένει με χαρά τις μεταρρυθμίσεις που επίκεινται να γίνουν στις Αγροτικές Φυλακές, όπως τις ανακοίνωσε ο εκπρόσωπος της Κυβέρνησης, διότι η τελευταία τροποποίηση όπως ανέφερε στην πρωτολογία του, επέφερε μεγάλη μείωση του πληθυσμού των Αγροτικών Καταστημάτων. Πολύ σημαντικό, επίσης, είναι το γεγονός ότι λόγω της φύσης των Αγροτικών Καταστημάτων δίνεται η δυνατότητα στους έγκλειστους να παρακολουθούν μαθήματα εκτός φυλακής. Ο κύριος Ποττάκης έκλεισε τη δευτερολογία του με συγκεκριμένες παρατηρήσεις, σε σχέση με όλα αυτά που ειπώθηκαν από τους εισηγητές. Πρώτον, να ενισχυθεί το κεφάλαιο της γλωσσομάθειας στις ελληνικές φυλακές, διότι οι έγκλειστοι δεν έχουν πρόσβαση ούτε στην Αγγλική Γλώσσα. Κατά δεύτερον, επειδή έγινε αναφορά στις Βιομηχανικές Φυλακές από τον εκπρόσωπο της Κυβέρνησης, ο κύριος Ποττάκης τόνισε ότι οι υφιστάμενες φυλακές παράγουν προϊόντα και το κράτος δεν τους δίνει τη δυνατότητα να τα διαθέσουν στο εμπόριο. Επομένως, δημιουργείται μια κλειστή αγορά όπου κρατούμενοι παράγουν και κρατούμενοι καταναλώνουν και θα πρέπει να ληφθεί υπόψη κι αυτό. Τρίτη παρατήρηση, το ζήτημα των μεταγωγών. Ο κύριος Ποττάκης μας ενημέρωσε ότι έρχονται συχνά αιτήματα στον Συνήγορο του Πολίτη θέματα όπου οι κρατούμενοι ζητούν μεταγωγή σε άλλη φυλακή για να έχουν πρόσβαση σε κάποιο Πανεπιστημιακό Ίδρυμα όπου φοιτούν ή ζητούν τη μη μεταγωγή τους γιατί η φυλακή δεν έχει κάποιο σχολείο. Τέταρτη και τελευταία παρατήρηση, όσον αφορά τους ψυχολόγους στις φυλακές, δυστυχώς υπάρχει πρόβλημα υποστελέχωσης όλων των ειδικοτήτων στις φυλακές.

Τελευταία έλαβε τον λόγο η κυρία **Ζαραφωνίτου**, όπου στη δευτερολογία της τόνισε ότι από τη δεκαετία του '90 και μετά το έγκλημα στην Ελλάδα έχει αλλάξει πρόσωπο, έχει γίνει πιο βαρύ και είναι πιο οργανωμένο. Όσον αφορά το ζήτημα των Αγροτικών Φυλακών συμφώνησε με όλους τους προλαλήσαντες ότι θα πρέπει να στηριχθούν. Θα πρέπει να υπάρξει μέριμνα για τα προϊόντα που παράγουν οι κρατούμενοι και μέριμνα για λήψη πιστοποίησης των

δεξιοτήτων που καλλιεργούν στη φυλακή οι κρατούμενοι. Μια πιστοποίηση όμως, θα τους δώσει τη δυνατότητα να την αξιοποιήσουν και εκτός φυλακής. Στη συνέχεια, η κυρία Ζαραφωνίτου, αναφέρθηκε στην υποστελέχωση του προσωπικού των φυλακών και στην ανάγκη συστηματικής επιμόρφωσής του. Κλείνοντας, τόνισε ότι θα πρέπει να αρθούν μια σειρά από γραφειοκρατικές ενέργειες που δυσκολεύουν τη διάθεση των προϊόντων που δημιουργούν και παράγουν οι κρατούμενοι στην αγορά.

Ακολούθησε μια παρέμβαση από την κυρία **Μαίρη Γκριζου**, εκπαιδευτικό στο σχολείο των Φυλακών Διαβατών όπου τόνισε τη σπουδαιότητα της εκπαίδευσης και την παροχή δεξιοτήτων στους έγκλειστους.

Το Συμπόσιο έκλεισε με την παρέμβαση της Ομότιμης Καθηγήτριας, κυρίας **Άλκηστις Κοντογιάννη**, η οποία υπογράμμισε τη δυνατότητα διασύνδεσης των Πανεπιστημίων και των φυλακών στην εκπαίδευση των εγκλείστων, αναφέρθηκε στη δράση του Πανεπιστημίου Μακεδονίας και του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας ενώ κοινοποίησε εν συντομία τις δράσεις του μεταπτυχιακού και την προσφορά των 120 περίπου εθελοντών εκπαιδευτών των δύο Καταστημάτων Κράτησης της Αργολίδας. Επίσης ανακοίνωσε την έκδοση των 18 βιβλίων, έργο τεράστιο, που γράφτηκαν από τους εκπαιδευτές/εθελοντές και θα εκδοθούν άμεσα από τις εκδόσεις «Άπαρσις». Τέλος, επισήμανε την ανάγκη να υπάρξει κάποια μέριμνα όσον αφορά τα δικαιώματα των παιδιών των εγκλείστων και τη διαφύλαξη της σχέσης έγκλειστων γονέων και παιδιών.

Η ΣΤ΄ διαδικτυακή συνάντηση θα πραγματοποιηθεί τη Δευτέρα 9 Μαΐου 2022, ώρα 18.00΄.

Και ακολουθεί η τελευταία συνάντηση:

Ζ΄ 23 ΜΑΙΟΥ 2022, ώρα 18.00΄

Σας ευχαριστούμε και σας περιμένουμε στην έκτη διαδικτυακή συνάντηση, στη γνωστή - άγνωστη terra των φίλων των φυλακών (9/5/2022).

Επίσης, παρακολουθείτε όλες τις συναντήσεις μας ζωντανά στο facebook στη σελίδα, «Συμπόσιο, η εκπαίδευση στις φυλακές»: <https://www.facebook.com/%CE%A3%CF%85%CE%BC%CF%80%CF%8C%CF%83%CE%B9%CE%BF-%CE%B7-%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7-%CF%83%CF%84%CE%B9%CF%82->

%CF%86%CF%85%CE%BB%CE%B1%CE%BA%CE%AD%CF%82-INTER-dialogues-101348722334146

Ακολουθούν φωτογραφίες από το Συμπόσιο:

